



Vogels kijken langs De Digitale Snelweg

Nummer 58

Peter Meijer

Winterkoning in nestkast

Leo Ballering van Vogelwacht Uden vraagt informatie naar aanleiding van een waarneming van Winterkoningen in een mezenkast. Hij schrijft: 'Tijdens een controle van een nestkast in Bernheze, Noord-Brabant bleek er in één (mezen)nestkast een bijzonder nest te zitten. Het was een bijna bolvormig vlechtwerk van gras met een klein acentrisch invlieggat en er was nog ruimte over in de kast. Mijn vermoeden is dat dit het nest van een Winterkoning is. In 2005 zat er in mijn tuin in een winterkoningnestkast (10x10x10 cm) ook een dergelijk nest, maar door de geringere ruimte was de hele kast gevuld met nestmateriaal en zat het invlieggat direct bij de invliegopening. De Winterkoning heeft in dit nest met succes gebroed. Doordat ik een vergelijking kon maken met het succesvolle nest, lijkt mij de gedachte aan een Winterkoning wel juist.

Eveneens in 2005 vonden we bij de eerste nestkastcontrole op 13 maart in de bossen bij Uden een vergelijkbaar nest, zoals hierboven beschreven in een mezenkast! Wij dachten toen aan een muis (in verscheidene kasten werden muizensporen aangetroffen en zelfs één keer een muis). Ik twijfel nu of het in hierboven genoemde geval een muis was. In 2004 vonden wij een dergelijk nest niet in de kast. Vooral dat laatste intrigeert mij!

Leo vraagt of het bekend is dat Winterkoningen (die volgens de



'Winterkoningnest' met elkels, natuurgebied De Maashorst.
Foto: Leo Ballering.

boeken meestal twee legfels hebben) heel vroeg (vóór 13 maart) of heel laat (na 13 juni) nog nesten maken en of er mensen zijn die ook wel eens dit soort nesten in mezenkasten hebben aangetroffen of ervaring hebben met muizenesten in een nestkast? Hij hoort dit graag! De auteur van deze rubriek vroeg aan Leo of hij reacties had gehad. Deze reageerde: 'Het nest op dat eerder aan muizen werd toegeschreven, was waarschijnlijk toch een winterkoningnestje (zie foto boven). Dit moet na juli 2004 of voor maart 2005 gemaakt zijn. De reden waarom ik dat denk, is dat het invlieggat en het nestmateriaal lijken op het winterkoningnestje dat ik in mijn kastje in de tuin had. Tijdens de eerste



Nog een 'winterkoningnest' met elkels, natuurgebied De Maashorst.
Foto: Leo Ballering.

controlerende kwamen wij nog een dergelijk nestje tegen en daarnaast nog drie nesten waar of eikels of afgekloven dennenappels in lagen (zie foto op bladzijde 219 rechtsonder). Dit ken ik alleen van knaagdieren, daarom dachten wij dat die eerste nestjes ook van muizen geweest moesten zijn. Dit weekend (eind mei 2006) kwamen wij echt een Bosmuis *Apodemus sylvaticus* tegen in een nestkast en ik heb daarvan foto's gemaakt. Dit muizennest bevatte alleen mos (waarschijnlijk het begin van een mezenest, want het materiaal lag al een paar weken in de kast, zonder dat het nest werd afgemaakt) na het maken van de foto sprong de muis eruit en verdween in een nabijgelegen hulletje onder de grond. Het materiaal in deze kast was los en de muis zat eronder. Het eerder genoemde winterkoningnest was een keurig geweven bolletje met een duidelijke ingang. Dus lijkt het eerder gevonden nestje toch echt een, erg laat of erg vroeg, nestje van een Winterkoning te zijn.'

Tot zover, Leo. Reacties graag naar Leo Ballering, e-mail: leoballering@hotmail.com. U kunt één en ander nalezen op de website van de vogelwacht: http://www.vogelwachtuden.nl/werkgroep_nestkasten en gaat u dan naar het nestkastenverslag van 2005.



Bosmuis in nestkast, mei 2006.

Foto: Leo Ballering.

Discussiegroep vogelringers

Wie in het ringerswerk geïnteresseerd is, kan zich aanmelden op: <http://groups.yahoo.com/group/ringersnet/>. Daar staan interessante zaken over het ringen van vogels.

Een Groene Reiger en een hop

De Groene Reiger die aan de Nieuwe Meer in Amsterdam werd ontdekt, zorgde voor aandacht in de media. In eerste instantie betrof het de afstand die deze vogel heeft moeten overbruggen om vanuit het Amerikaanse continent naar Amsterdam

te komen. De term 'ship-assisted' las ik enkele keren in redactionele stukjes. Ook een 'hop' in de buurt trok veel belangstelling tot groot verdriet van de heren die deze ontmoetingsplek (hop) gebruiken. Uw auteur ging met Kees Roselaar kijken en wij merkten ook dat er veel seksegenoten ter plaatse waren. Dat hier een 'hop' was, drong pas later tot ons door. Kees Roselaar is conservator van de vogelcollectie van het Zoölogisch Museum van Amsterdam. Hij is er nog niet van overtuigd dat de determinatie van dit reigertje als *Butorides virescens*, correct is. Hij sloot op dat moment een Mangrove-reiger *Butorides striatus* niet uit. De Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) dient een uitspraak te doen. Jan Hein van Steenis wees op de volgende link: <http://www.sfcelticmusic.com/js/PHOTO GAL/Florida/greenheron.htm>. Daarop is een foto van een Groene Reiger te vinden.

Klaas Eigenhuis meldt in voorkomende gevallen direct de herkomst van de naam van een vogel. Hij houdt de namen bij voor een volgende druk van zijn 'Verklarend etymologisch woordenboek' (2004, uitgegeven door 'Dutch Birding Association'). Klaas schrijft: 'Groene Reiger *Butorides virescens* (Linnaeus: Ardea) 1758. Kleine Noord-Amerikaanse soort van reiger in welks kleed een soms opvallende blauwgroene tint doorschijnt. De soort is enkele malen in Europa signaleerd. Op 28 april 2006 (mogelijk enkele dagen eerder ook al, maar toen onjuist gedetermineerd) voor het eerst ook in Nederland.

Benamingsgeschiedenis: Groene Krabbeneeter bij M. Houttuyn (1762 & 1763): "Van Catesby wordt deeze, die ook in Amerika huisvest, de kleine Butoor geheten, doch Brisson noemt hem de groene *Krabbeneeter*. Hy is

niet groter dan een Hoender-Kuiken, van boven Goudgroen met eenen weerschyn van zuiver Koper, van onderen Kastanie-bruin". Kleine Groene Reiger in Grzimek 1973, Mangrove-reiger in Perrins C.M. (1991), dat wil zeggen in deze naam is de ondersoort *Butorides striatus virescens* inbegrepen.'

Ivoorsnavelspecht

Wij zijn helaas weer een illusie armer. De Grote Ivoorsnavelspecht lijkt nu echt uitgestorven, hoewel je kunt discussiëren over de vraag wanneer een vogel uitgestorven is. Is dat als niemand het er meer over de soort heeft of als deze niet meer op aarde te zien is? Intussen heeft het zoeken naar deze soort meer dan vijf miljoen dollar gekost. Volgens Jan Hein van Steenis heeft de specht er wel voor gezorgd dat de 'allersaaieste staat' van de Verenigde Staten, Arkansas, even wat opfleurde. Bovendien weet men nu meer van de Amerikaanse Helmspecht. Meer informatie over dit onderwerp kunt u vinden op: <http://www.sunherald.com/mld/sunherald/news/nation/14613990.htm>.

De Dodo

Een andere verdwenen vogelsoort die 'levend' blijft, is de Dodo *Raphus cucullatus*. Op Mauritius maken Nederlanders deel uit van een expeditieteam dat onderzoek doet naar de leefwereld van de Dodo, zoals die was voordat de Westerse mens voet aan wal zette op het eiland. Zij hebben in de loop van het onderzoek verscheidene botten opgegraven van deze 'Walgvogel'. Tijdens een radio-interview stelde

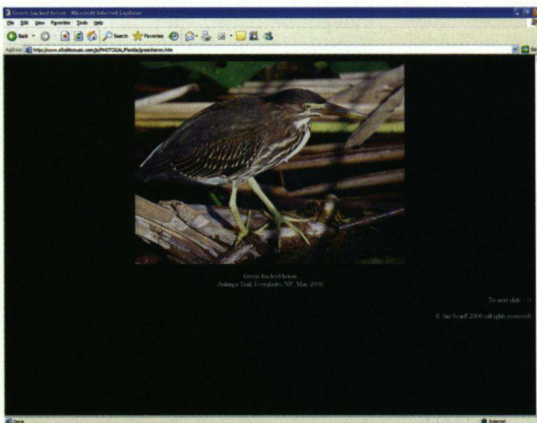
één van de onderzoekers dat de Hollanders niet als enigen verantwoordelijk gesteld kunnen worden voor het verdwijnen van deze soort. Eén en ander is te lezen op: <http://www.dodo-expeditie.nl>. Op 23 juni werd bekend dat de onderzoekers ook een intact skelet van het onderlichaam van een Dodo hebben gevonden. Het gaat om de heup en vier bijpassende beenbotten van de uitgestorven loopvogel (bron museum Naturalis in Leiden). Zie ook: <http://tinyurl.com/qwk3>.

Salomonsstormvogel

Jan-Hein van Steenis meldde op 14 juni 2006 in een e-mailbericht: De erg lang (sinds 1928) niet waargenomen Salomonsstormvogel *Pterodroma (Pseudobulweria) becki* is teruggevonden in de Koraalzee, zie: http://www.birdlife.org/news/news/2006/06/beck_petrel.html. Oceanië blijft zeevogelverrassingen opleveren. De Angelsaksische naam voor deze vogel is Beck's Petrel. Op de website is een foto van de vogel te zien die mogelijk de allereerste foto is van deze soort.

Vogelsterfte bij windparken

'Elk voordeel heeft zijn nadeel'. Howard King, vogelaar in Bahrein, wijst op de negatieve kant van groene energie. Al weer lang geleden kregen wij in de Wieringermeer de grootste windmolen voor het opwekken van energie. De lokale natuurvereniging Wierhaven had daarover zorgen, in verband met de vogels die zouden omkomen door het gevaarte. Joke Winkelman had destijds al ervaring met deze problematiek opgedaan en zij kon ons toen geruststellen met de uitkomst van een door haar uitgevoerd onderzoek. Er bleek daarbij nauwelijks sterfte te zijn aangetoond. Wij zijn inmiddels alweer vele jaren verder en het aantal windparken neemt gestaag toe. Er



De Groene Reiger *Butorides virescens* die in 2006 bij Amsterdam werd waargenomen is mogelijk onjuist gedetermineerd. De CDNA onderzoekt de waarneming. Mogelijk betrof het een Mangrovreiger *Butorides striatus*. Jan Hein van Steenis wees ons op een Amerikaanse website waar in elk geval de 'Green-backed Heron' wel te zien is.

komen nu signalen die aangeven dat er tegenwoordig wel degelijk meer vogels slachtoffer worden van deze manier om energie op te wekken. Leest u eens op de volgende website: <http://www.iberica2000.org/Es/Articulo.asp?Id=1875>. Foto's op deze website tonen aan dat onder andere een Dwergarend en enkele Vale Gieren het slachtoffer zijn geworden. Ook zijn daar resultaten uit Californië te vinden die de problematiek bevestigen.

Broedende Zeearend in Nederland

Een paartje broedende Zeearenden *Haliaeetus albicilla* in de Oostvaardersplassen is natuurlijk prachtig nieuws. Het is voor een mens onmogelijk dit fantastische resultaat te claimen, maar Frans Vera verdient natuurlijk wel een compliment met zijn visie over de ecologie van dit gebied. Regelmatig las ik de term 'Vliegende Deur' voor de Zeearend. Waar komt deze naam vandaan? Allerlei mensen geven suggesties over degene die als eerste deze soort benoemde. Daarbij worden René Pop en Kees Scharringa genoemd. Zij zijn beiden goede vogelaars met een brede interesse. Gerald Oreel, van dezelfde generatie als de genoemde personen, wijst op 'Rare Birds in Britain and Ireland' door J.T.R. Sharrock & E.M. Sharrock (1976). Daarin staat op bladzijde 79: "This large heavy eagle has very broad wings, with nearly parallel edges (like 'a flying barn door'), and the large head and short wedge-shaped tail project equally". 'Vliegende Deur' is derhalve mogelijk een vertaling uit het Engels, maar wie gebruikte dit woord als eerste? Rob Goldbach meldt dat Niek Marra zaliger dit woord al in 1972 gebruikte. Wel leuk een dergelijke discussie. Klaas Eigenhuis meldt echter op 2 juni 2006: "De Duitsers hadden het al in 1970 over 'brettartige Flügel'. Zij hadden de Zeearend vaker op hun grondgebied dan de Engelsen op het hunne. Het is precies de juiste karakterisering van wat eerder ook al met 'rektangulär' werd aangeduid. 'Brett' is Duits voor plank en ook dienblad, dus geen 'deur'. Misschien heb ik ooit wel eens in Nederland 'Vliegende Plank' gehoord, maar deze term heeft het dan toch niet gehaald. Hoewel het idee precies hetzelfde is, is het woord uiteraard geheel anders." Wie weet komen we nog eens op het juiste spoor.

Wereldwijde vogelinformatie

De volgende twee links heb ik al eens genoemd, maar het is goed ze nog eens onder de aandacht te brengen. Ze zijn nuttig voor wie op reis gaat en iets wil weten van de vogels in een bepaald gebied. Veel informatie daarover is te vinden via: <http://www.bsc-eoc.org/links/links.jsp> en via:

<http://www.travellingbird.com/tripreports/default.php>. Met dank aan Ricardo van Dijk.

Wim Vader

Zo af en toe maakte ik in deze rubriekmelding van de nieuwsbrieven die Wim Vader vanuit Tromsø schrijft voor het EuroBird-Net (EBN). Tromsø ligt boven de Poolcirkel in Noorwegen en op de één of andere manier heeft een dergelijke plek een magische klank. Wim schrijft zijn verhalen al vanaf 1997 en velen lezen ze met plezier. Af en toe wisselen wij berichten uit en soms gebruik ik zijn informatie. Wim is hoogleraar aan de Universiteit van Tromsø en hij woont al sinds 1973 in Noorwegen. Hij is gespecialiseerd in 'Vlokkreeftjes'. Daarnaast weet hij veel van vogels en planten, zoals ook te lezen is in dat prachtige boek 'In de ban van vogels' dat professor Voous schreef in 1995.

Dit jaar maakten mijn echtgenote en ik een rondreis door het noorden van Scandinavië om zo de Pooldag en de Middernachtzon eens mee te maken. Op die reis waren wij ook een middag en avond in Tromsø. Ik had Wim Vader vooraf al een e-mail gestuurd met de vraag of hij gelegenheid had met ons kennis te maken. Op zondagmiddag 18 juni 2006 belde ik Wim en hij bleek direct bereid te zijn ons in zijn bewonderenswaardige Saab rond te rijden. Dat leverde enkele extra soorten vogels voor deze reis op, evenals wat plantenkennis. De stad is prachtig gelegen op het eiland Tromsøya. Op de pleintjes maakten mensen muziek. Het was er net zo gezellig als op het Vrijthof in Maastricht. Heel bijzonder is het in Tromsø de Pooldag te ervaren. De zon gaat dan niet onder en dat doet iets met een mens. Hoe anders moet het zijn in de Poolnacht! Wim stuurt ons ook hierover af en toe berichten. Koud krijg je het

daarvan. Tijdens de Pooldag is deze omgeving echter prachtig. Wim liet ons genieten van diverse mooie plekjes in de buurt. Wilt u ook op de hoogte blijven van de nieuwsbrieven van Wim Vader: meldt u aan bij EBN of stuur een e-mail naar hem. Het adres is:
wim.vader@tmu.uit.no.

■ P.C. Meijer, Mossel 16, 1775 JB Middenmeer, (0227) 50 35 59, e-mail: meijerpc@quicknet.nl.

Mocht u mij op zaken willen attenderen of naar aanleiding van bovenstaande reageren, dan kunt u mij bellen of schrijven. Mijn website vindt u op: <http://members.tripod.com/pcmeijer/index.html>. Via de link *het Vogeljaar* surft u naar de startpagina van De Digitale Snelweg, websites van vogelaars en vogelorganisaties. Zowel de links uit de afgelopen afleveringen als die van de nog komende afleveringen vindt u er. Links die niet meer actief zijn, worden eens per jaar verwijderd.